

CÍM: „Pásztón történt: egy magyar szemtanú a vidéki zsidóság sorsa kapcsán”

SZERZŐI: Bakos-Nagy Márta Szilvia, Solymosi-Nagy Katinka

TANULÁSI EREDMÉNYEK:

A diákok egy szemtanú visszaemlékezése nyomán tudnak a vidéki magyarországi zsidóság elhurcolásának eseményeihez kapcsolódni.

Felismerik, hogyan működnek a sztereotípiák, és hogyan módosulnak egy konkrét, személyes tanúságtétel hatására.

Megértik, miért fontos az életkor szerepe a visszaemlékezés hitelességének megítélésében, és mit jelent a „szemtanú” fogalma a történelemtanításban.

KORCSOPORT: 8. vagy 12. osztályos, a Holokauszt magyarországi vonatkozásával már megismerkedett tanulók.

IDŐTARTAM: 45 perc

SZÜKSÉGES ANYAGOK ÉS ESZKÖZÖK:

- Internetkapcsolat és eszköz (pl. számítógép, projektor, Google Earth vagy Google Térkép megnyitásához) a szemtanú visszaemlékezését tartalmazó videó lejátszásához
- Történelem vagy földrajzi atlasz, térkép a helyszínek azonosításához
- Tábla vagy flipchart az elképzelések rögzítéséhez
- Jegyzetfüzet, írószer a tanulónak

FELHASZNÁLT FORRÁSOK (tanúvallomások stb.): A holokauszt magyarországi tapasztalatai

Eredeti példányok:

- Borbála Mátraházi: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn50674>

Edit: <https://youtu.be/nCHV06CHlpQ>

Egyedi szerkesztések is elérhetők a lejátszási listán:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PL508eugE77BpvZNfmDhFW6yLqx5jZmDDT>

ÓRAVÁZLAT FORGATÓKÖNYV RÖVIDEN

Az óraterv 8. vagy 12. osztályos diákoknak szól, és a magyarországi vidéki zsidóság elhurcolásáról egy magyar szemtanú videójának feldolgozására épül.

Elsőként időben és térben helyezik el az eseményeket, majd csoportokban megbeszélik a zsidósággal kapcsolatos sztereotípiákat (foglalkozások, életkörülmények, nevek).

A videó megtekintése közben a csoportok egy-egy szempontot figyelnek: foglalkozások, anyagi helyzet, nevek. Utána közösen értékelik, mennyiben igazolódtak vagy cáfolódtak meg a kezdeti feltételezések. Megbeszélik, miért nem büntették a fosztogatókat.

A tanulók Google Earth segítségével megkeresik a Pásztó Fő utcáját, jellegzetes zsidó épületet keresve, esetleg felismerik saját településük hasonló jellegzetességeit.

Az órát visszajelzéssel zárják.

ÓRAVÁZLAT FORGATÓKÖNYV RÉSZLETES

1) Bevezetés

Ráhangolódás, előzetes tudás aktiválása (10 perc)

1. Az események időben–térben való elhelyezése (5 perc)
 - Rövid beszélgetés: mikor és hogyan zajlott a magyar vidéki zsidóság gettósítása és deportálása (1944, vidéki zsidóság elhurcolása, a hatóságok/csendőrség együttműködése, gyűjtőtáborok, vasútállomás, vagonok stb.).
 - Sztereotípiák – csoportmunka (3 perc)

3–4 fős csoportokban a diákok összegyűjtik

- Milyen foglalkozásokat társítanak a zsidósághoz?
- Milyen tipikus életkörülményeket képzelnek el (gazdag/szegény, kisbolt, nagykereskedő stb.)?
- Milyen „tipikus” zsidó neveket ismernek (pl. Klein, Schwartz, Kohn)?

A tanár a táblára / flipcharta rögzíti a megbeszélteket: „Elképzelések / sztereotípiák”.

- Rövid fogalomtisztázás (2 perc)
 - Közös definíció: mi a sztereotípia, és miért lehet veszélyes, ha egyetlen „történetből” vagy „képből” ítélünk?

2) Fő tanulási tevékenység: A videó megtekintése, feladatok, a látottak értékelése (30 perc)

Előkészítés: Megfigyelési szempontok kiosztása (2 perc)

- A csoportok ugyanazok maradnak, de mindegyik kap egy kiemelt szempontot, amelyre a videó közös megtekintése közben figyel:
 - Foglalkozások: mivel foglalkoztak a környezetében élő zsidó emberek?
 - Anyagi helyzet: kik voltak szegények, kik voltak jómódúak? Kiderül-e, hogy voltak kifejezetten szegény zsidó családok is?
 - Nevek: milyen neveket említ a szemtanú (pl. Kovács, Szűcs, Péter, Rosenberg, Schwarcz), ezek mennyire „tipikus” zsidó nevek, vagy „átlagos” magyar nevek?

A videó megtekintése (3.27 - 4 perc)

- A tanár lejátssza a szemtanú-videót. A diákok a saját megfigyelési szempontjuk szerint jegyzetelnek: konkrét példákat, mondatfoszlányokat nem idézve, csak saját szavaikkal (foglalkozás, életkörülmény, név, helyszín).

A) Csoportos összegzés és sztereotípiák ellenőrzése (8 perc)

- A csoportok röviden beszámolnak:
 - Milyen foglalkozásokat említett a szemtanú?
 - Milyen anyagi különbségek jelentek meg (pl. voltak kifejezetten szegény családok is)?
 - Milyen neveket hallottak, és ezek mennyiben támasztják alá vagy cáfolják a korábbi elképzeléseket?
- A tanár visszatér a táblán lévő „Elképzelések / sztereotípiák” listához, és a diákokkal együtt jelöli, mi igazolódott, mi módosult vagy dőlt meg a szemtanú tanúságtétele alapján.

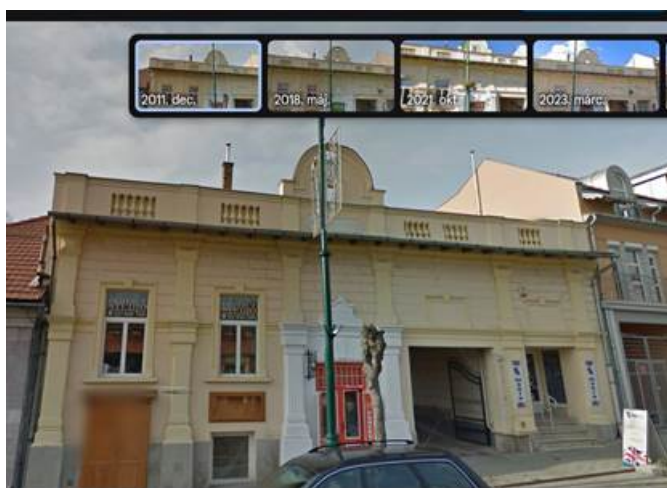
B) Etikai kérdés: fosztogatás és felelősség (8 perc)

- Kérdés: „Miért nem büntették meg a fosztogatókat?”
- Lehetséges szempontok a beszélgetéshez:
 - A hatóságok a zsidó lakosság összegyűjtésével és deportálásával voltak elfoglalva, és sok esetben hallgatólagosan jóváhagyták a fosztogatást.
 - Mit jelent ez a helyi társadalom felelőssége szempontjából? Milyen üzenetet hordozott a büntetlenség a kortársak felé?

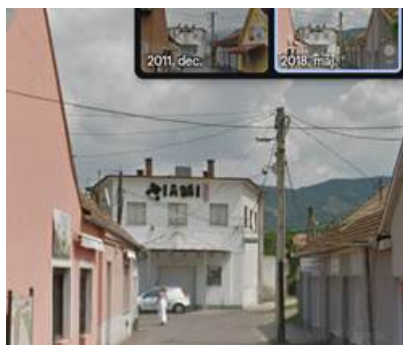
C) Megelevenedik a helyszín (8 perc)

A videóban megemlíti a szemtanú a Fő utcát: A diákok a Google Earth segítségével megkeresik a mai Pásztón a Fő utcát, illetve annak egy jellegzetes házát - feltehetően zsidó kereskedőház volt, illetve a Csap utcában található zsinagóga egykori épülete.

Címek: Fő utca 45. - a lakóház kertkapuja mellett az üzletnek is volt utcára ajtaja;

Az egykori zsinagóga (legutóbbi használata során diszkó, szórakozóhely)

Fő utca 33. és a Csap utca kereszteződése

A diákok párokban vagy csoportban keresik:

- Hol lehettek további jellegzetes zsidó épületek, emlékek? Ehhez felhasználhatók a „A pásztói zsidók nyomában” (<https://zsido.com/a-pasztoi-zsidok-nyomaban/> cikk információi, ha a diákok települése Pásztó vagy hasonló szerkezetű, a 19. század második felében városiasodó település, feltehető a kérdés, van-e hasonló típusú épület ott

- Megfigyelik, hogyan változott meg a zsinagóga funkciója (pl. egykori zsinagógában ma más intézmény, egy szórakozóhely működött)

3) Visszajelzés (5 perc)

Körkérdés:

- Sztereotípiák és valóság – egy pillanatfelvétel: Kérjük meg a diákokat, hogy egy-egy mondatban mondják el, melyik volt az a konkrét részlet a szemtanú elbeszélésében, ami a leginkább szembement az óra elején felvázolt sztereotípiájukkal, vagy megerősítette bennük, hogy a valóság sokszínű.

A tanár kiemeli:

- A sztereotípiák sokszor nem fedik a valóság sokszínűségét.
- A személyes tanúságtétel segít emberi sorsokként látni a történelem áldozatait, nem pusztá számokként.

4) Házi feladat (opcionális)

Mini blogbejegyzés: Kérjük meg a diákokat, hogy írjanak egy rövid, fél oldalnál nem hosszabb „történelmi blogbejegyzést” egy képzeletbeli pásztói lakos szemszögéből, aki az események után gondol vissza a történetekre. A bejegyzésnek tartalmazzon a szemtanú történetéből vett elemeket, utalásokat a helyi földrajzi pontokra (akár a Google Earth-ön látottak alapján), és reflektáljon a közösség, illetve a hatóságok szerepére az elhurcolásban.